

Сьогодні через обмеженість фінансових ресурсів головним під час визначення перспективних завдань у рослинництві будуть економічні розрахунки.

О. Маслак, канд. екон. наук, доцент кафедри логістики та виробничого менеджменту,

О. Ільченко, ст. викладач кафедри економіки, Сумський національний аграрний університет

Прогнози посівної

З середини серпня в Україні розпочалася осіння посівна кампанія. Першим почали сіяти ріпак. Проте темпи посівної стримувала спекотна суха погода. Запасів продуктивної вологи на той час не вистачало в Київській, Кіровоградській, Дніпропетровській, Черкаській, Запорізькій областях та частині Волинської. Загалом, обмаль вологи було зафіксовано на площах близько 250 тис. га, або до 15% запланованих під посів озимих культур. Отже, істотного впливу погодних умов на ситуацію не спостерігалось. У середині серпня краще за інших готували ґрунт під висів озимих культур в Одеській, Миколаївській, Хмельницькій, Дніпропетровській і Вінницькій областях. Підприємства повністю забезпечили потреби в насінні та засобах захисту рослин, докупували необхідні мінеральні добрива.

Мінагрополітики України інформувало про поліпшення ситуації щодо кредитного забезпечення агропромислового комплексу. За оперативними даними цього відомства, з початку року на середину серпня 1681 підприємство отримали кредитів на суму понад 9,8 млрд грн. Це у 1,4 раза перевищує відповідний показник аналогічного періоду минулого року. До того ж загальна сума кредитів у користуванні підприємств агропромислового комплексу становила на той час 117,4 млрд грн.

Загалом під урожай 2016 р. передбачається висіяти озимих культур у всіх категоріях господарств на площі 7,4 млн га, що менше, порівняно з минулим роком, на 16%. За оцінками експертів ринку, площа під ріпаком становитиме 850 тис. га, під озимі пшеницею — 6,2 млн га.

Осінні перспективи

Порівняно з минулим роком площі під ріпаком зменшаться на 5%, а під пшеницею — приблизно на 10%. На зменшення посівів озимих культур більше впливала ситуація на внутрішньому аграрному ринку, що супроводжувалася здешевленням зерна та подорожчанням ресурсів. При цьому на світовому ринку зберігатиметься підвищений попит на продовольче та технічне зерно.

Світовий ринок

За прогнозами Міністерства сільськогосподарства США (USDA), у 2015/16 маркетинговому році (МР) світове виробництво ріпаку становитиме 64,6 млн т, що на 10% менше минулого сезону. Прогнозується зменшення обсягів виробництва цього насіння у країнах ЄС на 14%, Канаді — на 17, Китаї — на 3%. Разом з тим, у Індії виробництво ріпаку зростає на 6%, до 7,5 млн т.

Зростання цін на енергоносії та продовольство вивело ріпак на провідне місце серед сільськогосподарських культур, які є сировиною для виробництва біоенергетичних ресурсів, зокрема біодизеля, та продуктів харчування. Очікується, що через зменшення виробництва обсяги світового використання ріпаку теж зменшаться.

Так, світове споживання оцінюють у близько 68 млн т, що менше від того-

річного, проте перевищуватиме виробництво нового сезону. При цьому залишки на кінець 2015/16 МР знизяться до 3,4 млн т, що майже наполовину менше попереднього рівня.

Активність світової торгівлі теж спадатиме. Особливих змін серед постачальників та споживачів на зовнішніх ринках ріпаку не відбудеться. Головним експортером залишиться Канада, а найбільшими імпортерами — Китай, Японія та країни ЄС-27. При цьому очікується зменшення Китаєм зовнішніх закупівель ріпаку від 4,5 млн т у минулому сезоні до 3,3 — у новому.

На відміну від ріпаку світове виробництво пшениці зростатиме. У новому зерновому сезоні планують зібрати 726 млн т, що на 4,5 млн більше тогорічного показника. Лідерами з виробництва пшениці залишаться Європейський Союз, який передбачає отримати цьогоріч врожай до 148 млн т, та Китай з обсягом виробництва пшениці на рівні 130 млн т.

Одночасно зі збільшенням виробництва пшениці зростатиме її споживання. Світове споживання пшениці врожаю 2015 р. буде рекордним та становитиме майже 715 млн т, що більше порівняно з минулим сезоном, на 5,8 млн т. Незважаючи на зростання споживання зерна його світові кінцеві запаси збільшаться. На кінець поточного сезону вони очікуються на рівні

близько 221 млн т, що на 6% більше тогорічного показника.

Разом з тим, світова торгівля пшеницею знизить свою активність. Обсяг експортно-імпорتنих операцій на пшеницю досягне 157 млн т. Основними покупцями на світовому ринку залишаються Єгипет, країни ЄС-27, Бразилія та Індонезія, а головними експортерами — країни ЄС та США. Отже, на світовому ринку спостерігатиметься підвищений попит на продовольче та технічне зерно. Своєю чергою, зменшення споживання ріпаку буде вимушеним через суттєве скорочення його виробництва. Така ситуація в подальшому матиме вплив на підвищення цін.

Цінова ситуація

Світові ціни на ріпак утримуються на високому рівні. Основною причиною цього є підвищення споживчого попиту. На початку 2014/15 МР (жовтень 2014 р.) ціна ріпаку на Гамбурзькій біржі з базисом поставки CIF становила 412 дол./т, проте у червні підвищилася до 451 дол. Однією з причин є суттєве зменшення виробництва рі-

паку в країнах — основних виробниках та споживачах цього насіння. Разом з тим, на початку збирання ріпаку врожаю поточного року можливе зниження закупівельних цін. Світові ціни на пшеницю знаходяться на сталому рівні. У середині серпня ціна на пшеницю на світових товарних біржах залежно від її якості коливалась у межах 186–196 дол./т.

На внутрішньому ринку України ріпак та пшениця теж користуються постійним попитом. Разом з тим, спостерігається зниження цін на пшеницю та подорожчання ріпаку. Якщо у травні пшениця продовольча 3-го класу коштувала в середньому 3,6 тис. грн/т, то у липні ціна на неї знижувалась до 3,1 тис., проте в серпні частіше закупілі здійснювалися за 3,4 тис. грн. На пшеницю фуражну 6-го класу ціни за цей період знизилися від 3 тис. грн/т до 2,8 тис.

У травні 2015 р. ріпак технічний у середньому по Україні коштував 7,5 тис. грн/т, продовольчий — 7,6 тис. Упродовж липня — серпня ціни на ріпак постійно зростали та в середині серпня становили: на технічний — 8,4, продовольчий — 8,5 тис. грн/т.

Надалі ціни утримуватимуться на високому рівні через обмеження пропозиції внаслідок загострення конкуренції на ринку, зростаючий попит та розширення ринку, а також девальвацію гривні.

Ринок насіння

За даними Департаменту землеробства та технічної політики Міністерства аграрної політики, загальна потреба у насінні озимих культур становила близько 1,6 млн т, у тому числі пшениці — 1,3 млн т, жита — 36 тис. т, ячменю — 198, ріпаку — 5 тис. т. Для забезпечення потреб аграріїв на пільгових умовах ДП «Державний резервний насінневий фонд» пропонувало 9,4 тис. т насіння озимих культур. Загалом до Державного реєстру виробників насіння та садивного матеріалу внесено 713 суб'єктів господарювання, які формують додаткову пропозицію насіння на внутрішньому ринку.

Більшість аграріїв самостійно вироблюють насіння пшениці для забезпечення власних потреб. Крім цього, як правило, щороку закуповують насіння су-

УНІКАЛЬНИЙ ПЕРЕДПОСІВНИЙ КОМПЛЕКС ДЛЯ ОЗИМИХ КУЛЬТУР

Новалон Сід Трітмент

- ✓ Підвищує зимостійкість.
- ✓ Підвищує енергію проростання, стійкість до стресів та стимулює розвиток кореневої системи.
- ✓ Висококонцентрований мікс з макро-, мезо- та мікроелементів для живлення рослин.
- ✓ Добриво збагачено гуміновими та фульвокислотами, амінокислотами та регуляторами росту.
- ✓ Містить в собі прилипачі та поверхнево-активні речовини.

м. Каховка, вул. Південна 4, тел.: (05536) 551-09

www.terratarosa.com

Калькуляція собівартості пшениці озимої

Показник	Обсяг	грн/од.	Вартість (витрати), грн			У т.ч. осінній комплекс робіт		
			усього (на 100 га)	на 1 га	структура витрат, %	на 1 га, грн	структура витрат, %	частка в загальних витратах, %
Оплата праці, всього	х	х	43 906,0	439,1	3,8	119,7	2,5	27,3
У т.ч.: тарифний фонд	х	х	25 714,6	257,1	2,2	70,1	1,4	27,3
акордний фонд	х	25%	32 143,3	321,4	2,8	17,5	0,4	5,5
класність	х	7,8%	2507,2	25,1	0,2	6,8	0,1	27,3
стаж роботи	х	17%	5890,6	58,9	0,5	16,1	0,3	27,3
відпустки	х	8,3%	3354,9	33,6	0,3	9,2	0,2	27,3
Відр. на соціальні заходи	х	37,19%	16 328,6	163,3	1,4	44,5	0,9	27,3
Насіння, всього	25	х	80 600,0	806,0	7,0	806,0	16,7	100,0
У т.ч.: власного виробництва	20	2780	55 600,0	556,0	4,8	556,0	11,5	100,0
покупне	5	5000	25 000,0	250,0	2,2	250,0	5,2	100,0
Добрива, всього	30		270 750,0	2707,5	23,5	1582,5	32,7	58,4
З них: нітроамфоска (16:16:16)	15	10 550	158 250,0	1582,5	13,7	1582,5	32,7	100,0
КАС	15	7500	112 500,0	1125,0	9,8			
Засоби захисту рослин, всього	х	х	145 349,5	1453,5	12,6	222,1	4,6	15,3
У т.ч.: гербіцид Гроділ Максі, 0,1 л/га	10	1478,2	14 762,3	147,6	1,3			
Фунгіцид Фалькон, 46% к. е., 0,6 л/га	60	784,7	47 082,5	470,8	4,1			
Фунгіцид Фитал, 1,5 кг/га	150	253,3	38 001,8	380,0	3,3			
інсектицид Нурел Д, 55% к. е., 0,75 л/га	75	310,6	23 296,7	233,0	2,0			
протруйник Прем'єр Голд, 1,5 л/т	37,5	352,5	13 218,0	132,2	1,1	132,2	2,7	100,0
Роденфо, 1,5 кг/га	150	59,9	8998,2	89,9	0,8	89,9	1,9	100,0
Пально-мастильні матеріали	6574	21,5	141 406,7	1414,1	12,3	606,6	12,5	42,9
Запасні частини і ремонтні матеріали			163 244,0	1632,4	14,2	664,6	13,7	40,7
Роботи і послуги, всього			27 305,4	273,1	2,4	69,5	1,4	25,4
З них: перевезення вантажів	11 200	2,04	22 848,0	228,5	2,0	65,3	1,3	28,6
електропостачання	4692	0,95	4457,4	44,6	0,4	4,2	0,1	9,4
Змінні витрати, всього			898 890,3	8888,9	77,0	4115,4	85,0	46,3
Амортизація			153 478,0	1534,8	13,3	629,3	13,0	41,0
Загально-виробничі витрати			15 514,0	155,1	1,3	41,9	0,9	27,0
Єдиний податок 4 групи (ФСП)			13 087,0	130,9	1,1	39,3	0,8	30,0
Оренда землі			77 357,0	773,6	6,7			
Інші витрати			5337,0	53,4	0,5	14,4	0,3	27,0
Всього постійних витрат			264 773,0	2647,7	23,0	724,8	15,0	27,4
Разом витрат			1 153 663,2	11 536,6	100,0	4840,2	100,0	42,0
Поріг виробництва (урожайність — 5 т/га)		грн/т		2307,3				

переліти обсягом близько 20% загальних потреб у насіннєвому матеріалі для відповідних посівів. Такий підхід зменшує витрати на посівний матеріал, адже на придбання насіння еліти пшениці озимої у спеціалізованих підприємствах вони становлять близько 5 тис. грн/т. При цьому собівартість вирощування насіння наступних репродукцій становить 2,8–3,0 тис. грн/т. Під час вирощування ріпаку, як правило, використовують гібриди або сорти провідних світових компаній або спеціалізованих вітчизняних підприємств. Упродовж серпня 2015 р. ціни на елітне насіння озимої пшениці становили близько 5 тис. грн/т.

Своєю чергою, гібриди ріпаку іноземної селекції пропонували на внутрішньому ринку від 170 дол. і вище за 1 п. од. (1,5 млн шт. насіння), якої, за рекомендаціями продавців, достатньо для посіву на площі 3 га.

За середньої норми висіву насіння озимого ріпаку 0,36 п. од./га, вартості насіння — 4,97 тис. грн/п. од., витрати на насіння становитимуть 1,79 тис. грн/га; для пшениці за середньої норми висіву насіння 250 кг/га, розрахункової собівартості виробництва — 2,78 тис. грн/т, витрат на придбання — 5,0 тис. грн/т загальні витрати на насіння становитимуть 806 грн/га.

Ринок добрив

Основний вплив на підвищення собівартості вирощування сільськогосподарських культур мають мінеральні добрива. Проте від дотримання норм їхнього внесення залежить урожайність цих культур. Без добрив не можна отримати високих врожаїв. Визначення потреби в удобренні сільськогосподарських культур є складним і відповідаль-

ним завданням. Встановлюючи норми й співвідношення мінеральних добрив, необхідно враховувати ґрунтово-кліматичні умови, прогнозований урожай та його призначення, сорт, попередник та його удобрення, вологозабезпеченість, фітосанітарний стан полів, загальний рівень агротехніки тощо.

На вітчизняному ринку мінеральних добрив утримуються високі ціни. Разом з тим, після значного подорожчання хімічної продукції у березні спостерігалось зниження цін у наступні періоди. Тож у серпні середні ціни на вітчизняному ринку на 1 т аміачної селітри становили від 8,2 до 8,5 тис. грн, карбаміду — 8,7–9,3, карбамідно-аміачної суміші — 7,5–7,8, діаміофосу — 12,9, нітроамфоски російського виробництва — 10,6 тис. грн.

Так, загальні витрати на закупівлю мінеральних добрив розрахунково під

Більшість аграріїв самостійно вирощують насіння пшениці для забезпечення власних потреб. Крім цього, як правило, щороку закуповують насіння суперелітні обсягом близько 20% загальних потреб у насінному матеріалі для відповідних посівів

час вирощування ріпаку озимого становитимуть понад 4,6 тис. грн/га, в тому числі на період осіннього комплексу робіт — 3,1 тис.; під час вирощування пшениці озимої — відповідно 2,7 і 1,6 тис. грн/га.

Засоби захисту

Наразі вартість засобів захисту рослин зросла відповідно до знецінення вітчизняної грошової одиниці. Ціни більшості пестицидів на внутрішньому ринку визначаються в євро або доларах, тож вартість препаратів впродовж поточного року зросла в середньому на третину. Виходячи з цього аграрії почали використовувати не оригіналь-

ну продукцію європейських виробників, а її аналоги вітчизняного та китайського виробництва.

За комплексного застосування пестицидів під час вирощування ріпаку озимого витрати на 1 га збільшаться на 2,6 тис. грн, у тому числі в осінній період — на 1,7 тис.; пшениці озимої — відповідно на 1,5 тис. грн і 222 грн.

Економіка

Таким чином, під час вирощування ріпаку озимого, враховуючи поточну цінову ситуацію на вітчизняному ринку зерна та матеріально-технічних ресурсів, загальні господарські витрати на 1 га становитимуть 15,2 тис. грн. За вро-

жайності 35 ц/га собівартість 1 т продукції дорівнюватиме 4,36 тис. грн. За ціни реалізації ріпаку 8 тис. грн/т прибуток з 1 га становитиме майже 12,8 тис. грн, що забезпечить рентабельність на рівні 84%.

Під час вирощування пшениці озимої загальні господарські витрати на 1 га становитимуть 11,5 тис. грн. За врожайності 5 ц/га собівартість 1 т продукції дорівнюватиме 2,3 тис. грн. За ціни реалізації пшениці продовольчої 3,4 тис. грн/т прибуток з 1 га становитиме 5,5 тис. грн, що забезпечить рентабельність на рівні 48%.

Загалом осінній комплекс робіт є визначальним та більш затратним у структурі витрат на вирощування сільськогосподарських культур. Так, восени під час вирощування пшениці озимої необхідно на 1 га витратити 4,8 тис. грн, що становить 42% загальних витрат на вирощування цієї культури. Витрати в осінній період на вирощування озимого ріпаку становлять 8,8 тис. грн, або майже 58% загальних витрат. Тож вирощування озимих культур є затратним та ризикованим видом діяльності в рослинництві. ◀

Калькуляція собівартості ріпаку озимого

Елементи витрат	Од. виміру	Норматив на 1 га	Вартість од. ресурсу, грн	Всього витрат		У т. ч. осінній комплекс робіт		
				грн/га	структура витрат, %	на 1 га, грн	структура витрат, %	частка в загальних витратах, %
Затрати робочого часу (тарифний фонд зарплати)	люд.-год	12,1	25,80	312,2	2,0	87,7	1,0	28,1
Відрахування на соціальні заходи, 37,19%	грн	—	—	116,1	0,8	32,6	0,4	28,1
Разом заробітна плата з нарахуваннями	грн	—	—	428,3	2,8	120,4	1,4	28,1
Посівний матеріал	п. од./га	0,36	4970	1789,2	11,7	1789,2	20,4	100,0
Добрива, всього	кг/га	500		4620,0	30,3	3120,0	35,6	67,5
діамофоска (10:26:26)	кг/га	200	12 900,0	2580,0	16,9	2580,0	29,4	100,0
сульфат амонію (N ₂₁ +S)	кг/га	100	5400,0	540,0	3,5	540,0	6,2	100,0
КАС-32	кг/га	200	7500,0	1500,0	9,8			
Засоби захисту рослин, у т. ч.:	л/га	—	—	2585,7	17,0	1686,4	19,2	65,2
гербіциди: Галера Супер	л/га	0,3	2028,5	608,6	4,0	608,6	6,9	100,0
Фюзилад Форте	л/га	1,0	450,3	450,3	3,0	450,3	5,1	100,0
фунгіциди: Карамба	л/га	1,25	502,1	627,6	4,1	627,6	7,2	100,0
Фитал	кг/га	2,0	253,4	506,7	3,3			
Інсектицид Біскайя	л/га	0,4	782,5	313,0	2,1			
сірчаноокислий магній	кг/га	5	9,12	45,6	0,3			
Моно Бор	л/га	1	34,0	34,0	0,2			
Пально-мастильні матеріали	л/га	54,87	21,5	1180,3	7,7	475,2	5,4	40,3
Перевезення вантажів	т-км	118,4	2,04	241,5	1,6	164,2	1,9	68,0
Запасні частини і ремонтні матеріали	грн/га	—	—	1185,2	7,8	477,6	5,4	40,3
Амортизація	грн/га	—	—	1877,4	12,3	794,2	9,0	42,3
Загальновиробничі витрати	грн/га	—	—	211,3	1,4	57,1	0,7	27,0
Єдиний податок 4 групи (ФСП)	грн/га	0,45%	—	130,9	0,9	32,3	0,4	24,7
Плата за оренду землі	грн/га	3%	—	773,6	5,1			
Інші витрати	грн/га	—	—	219,3	1,4	59,2	0,7	27,0
Всього виробничих витрат	грн/га	—	—	15 242,6	100,0	8775,8	100,0	57,6
Поріг виробництва (урожайність — 3,5 т/га)	грн/т	—	—	4355,0	—			